

KÜRESELLEŞMENİN BİREY VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

M.Hilmi Eren

17 Mayıs 2004, İzmir

İÇİNDEKİLER

Küreselleşme	2
Küresel Kuruluşlar ve Özel Şirketler	4
Küreselleşmeyi Hızlandıranlar	5
Küreselleşmeyi İstismar Edenler	6
Küreselleşmeyi İyi Yönde Kullananlar	6
Küreselleşmeden Zarar Görenler	6
Küreselleşmeden Fayda Görenler	8
Küreselleşmenin Sonu.....	9

KÜRESELLEŞMENİN BİREY VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Küreselleşme

Bir efsaneye göre eskiden dünyada ırk farklılıkları yokmuş. Bütün kavimler aynı dili konuşur, aralarında kavga, savaş etmezlermiş. Bu birlik ve beraberliğin bir simgesi olarak tüm bildikleri ve sırlarını bir araya getirecek kutsal bir bilgi kaynağı yapmak istemiş ve sözlüğü yaratmışlar. Böylece her bir kavim diğerlerinin bildiği sırlara da nail olmuş. Sonunda kavimlerin bilgisi öyle bir seviyeye gelmiş ki neredeyse tanrıların bildiği her şeyi biliyor olmuşlar. Bu tanrıları çok kızdırmış. Hepsi bir olup gazaplarını kavimlerin üstüne göndermişler. Öyle ki her bir kavim farklı bir dili konuşur olmuş, hiç bir kavim diğerinin söylediği şeyi anlayamaz hale gelmiş. Her bir kavmi diğerinden ayıran bir görünüş farkı oluşmuş. Kimi kavimler sarı tenli, kimisi çekik gözlü, kimisi renkli gözlü olmuş. Birbirlerine dertlerini anlatamayan kavimler aralarında yüzlerce yıl süren savaşlar yapmışlar.

Yine bir teoriye göre çok eski zamanlarda Mu ve Atlantis isimli uygarlıkların, büyük bir tufan ile yok olmadan önce, bugünkü ulaşılan bilim ve teknolojiden çok daha ileri seviyelere çıkarak kendi sonlarını hazırladıkları tartışılmaktadır. Büyük tufandan 12 bin sene ve kendi uygarlığımızın başladığı tarihten itibaren 6 bin sene sonra, bizim bugünkü teknolojik seviyeye geldiğimizi ve atom gücünü kullandığımızı düşünürsek, en az 70 bin yıl yaşamış olan bu uygarlıkların teknolojide bizden daha ileri seviyelere ulaşmalarına bir neden yoktur. Geliştirdikleri düşünülen atomik silahlarla veya bugün bizim anlayamadığımız silahlarla iki uygarlık arasındaki savaş sonucu kıtaların battığı, ısıl şoklarla buzulların eriyerek dev dalgaların oluştuğu ve sadece yüksek kesimde yaşayan insanların kurtulmasıyla dünyada çok az sayıda insanın kaldığı düşünülmektedir.

Bütün bu anlatılanlar ışığında düşünecek olursak küreselleşme ile dünyanın sonu yukarıda anlatılanlardan farklı bir yere doğru gitmemektedir. Herbir yenilik zincirleme olarak başka bir yeniliği ortaya çıkarmakta, ortaya çıkan bu teknolojik güç, kötü insanların veya grupların eline geçmesi ile olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bütün bunlar ise insanlar arası iletişimin artması ve zaman-mekan

daralması sonucu olmaktadır. Bu nedenle, insanlar arasında ırk, dil, din ve kültür farklılıkları olmasının, dünyanın ömrü ve insanların mutluluğu açısından olumlu sonuçlarının olabileceğini düşünmemek elde değil.

Küreselleşmenin tanımı ile ilgili birçok kavram öne sürülmüştür. Kavram olarak “küresel” (global) sözcüğünün kökeni 400 yıl öncesine gitmektedir. Ancak “küreselleşme” (globalization) oldukça yenidir. Global kelimesi üç boyutlu yuvarlak fiziksel bir şekil ve dünya anlamlarında kullanılmaktadır. Meydan Larousse’ da ise global kelimesi “tümüyle ele alınmış olan” manasındadır. İlk olarak 1960’lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. 1980’li yıllarda sık sık kullanılır hale gelmiştir. 1990’lı yıllarda ise bilim adamlarının önemini kabul ettiği bir sözcük haline gelmiştir. Küreselleşmeyi kısa ve öz olarak coğrafyanın sonu olarak tanımlayanlar olmuştur. Küreselleşme için; ulusların dil, din, kültür ve ırk farklılıklarını ortadan kaldırarak tek bir toplum halinde yönetilmeleri diyebiliriz. Küreselleşme ile ulus devletlerin yok olacağı, dünyanın tek bir toplum haline geleceği düşünülmektedir.

Küreselleşme aslında önlenemeyen bir süreçtir. Herşeye bir tanım getirdiğimiz gibi bu olguya da “küreselleşme” adını vermişiz ve istediğimiz şeyleri bu tanımın içine atmış, gerektiğinde istismar etmesini de bilmişizdir. Global şirketler küreselleşmeyi kullanarak kendi ürünlerini dünyanın her tarafına ulaştırırken, her devlette kanunları kendi lehine kullanırken ve gerektiğinde yönetimleri ezerken, diğer taraftan kenarda köşede yaşayan halkın açlığı, yoksulluğu ve sefaleti hiç de küresel olmamaktadır.

Olumlu yönde düşünürsek, kendi ülkesinde hakkını alamayan bir vatandaş uluslararası mahkemeye müracaat ederek hakkını alabilmektedir. Diktatör bir liderin yönetimindeki halk uluslararası güçler ile demokratik rejime kavuşabilmektedir. Çevre örgütleri ile kimi hayvanlar bile korunabilmekte, küreselleşmenin nimetlerinden faydalanmaktadır.

Öyleyse küreselleşmeyi önlenemeyen bir süreç olarak düşünürsek küreselleşmeden etkilenenleri ve küreselleşmeyi etkileyenleri aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz.

- ✓ Küreselleşmeyi hızlandıranlar
- ✓ Küreselleşmeyi istismar edenler
- ✓ Küreselleşmeyi iyi yönde kullananlar
- ✓ Küreselleşmeden zarar görenler
- ✓ Küreselleşmeden fayda görenler

Küresel Kuruluşlar ve Özel Şirketler

Aşağıda ismi verilen küresel kuruluşların hepsinin kuruluş amacı insanlığın faydasına faaliyetlerde bulunmaktır. Ancak bu faaliyetleri yürütürken gittiği ülkelerde sömürü faaliyetleri de yapması, devletlerin yönetimine ve iç işlerine karışması, hatta yönetimin üzerine çıkması, ister istemez yoksa kuruluş amaçları farklı mı sorusunu akla getirmektedir. Bu kuruluşlardan bazıları şunlardır:

UN Birleşmiş Milletler
United Nations

UNO Birleşmiş Milletler Örgütleri
United Nations Organizations

UNDP Birleşmiş Milletler Gelişme Programı
United Nations Development Programme

UNCTAD Birleşmiş Milletler Ticaret ve Gelişme Konferansı
United Nations Conference on Trade and Development

MIGA Multilateral Investment Guarantee Agency
Çok Taraflı Yatırımların Garantisi Kuruluşu

ITC International Trade Centre
Uluslararası Ticaret Merkezi

IMF Uluslararası Para Fonu
International Money Fund

IBRD Dünya Bankası
International Bank for Reconstruction and Development

WTO Dünya Ticaret Örgütü
World Trade Organization

WHO Dünya Sağlık Örgütü
World Health Organization

FAO Dünya Gıda Örgütü
Food and Agriculture Organization

ILO Uluslararası Çalışma Örgütü
International Labor Organization

ISO Uluslararası Standartlar Örgütü
International Organization for Standardization

OECD Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
Organization for Economic Cooperation and Development

EU European Union (EU)
Avrupa Birliği

EIB European Investment Bank
Avrupa Yatırım Bankası

EIF European Investment Fund
Avrupa Yatırım Fonu

Özel Şirketlerden bazılarını sayacak olursak; Coca-Cola, Mc Donald, IBM, Nokia, Microsoft, Nike, CNN, Philip Morris, vb.

Küresel şirketler girdikleri ülkede kendi karlarını arttırırken, yerli şirketlerin yok olmasına ve gelir dengesinin bozulmasına neden olmaktadır. Sadece ekonomik etkileri değil, sosyal ve kültürel yönden de değişimlere yol açmaktadırlar. Mc Donald'ın hamburgeri; böreklerimizi, açmamızı, ekmeğimizi, dönerimizi yok etmekte, bizi de Amerikan yapmaktadır. Coca-Cola her yönden sağlıklı olan ayranımızı yok etmekte, kendisiyle özdeşleştirdiği Amerikan tarzı yaşamı ve müziği bize empoze etmektedir.

Küreselleşmeyi Hızlandıranlar

Küreselleşmeyi hızlandıranlar arasında en başta medya gelmektedir. Eskiden sadece yaşadığı köy veya apartman ile küresel olan insanlar bugün dünyanın en ücra köşesinde yaşayan insanlarla iletişim kurabilmekte, onların gelenek ve kültürlerini, örf ve adetlerini, yaşama biçimlerini öğrenmekte ve benimseyebilmektedir. Bilgisayar ve internet teknolojisi son yıllarda ortaya çıksa da küreselleşmeyi en çok hızlandıran unsurlardan biridir. Bunlardan başka yazılı basın ve kitaplar

küreselleşmeye katkısı olan unsurlardandır. Hollywood filmleri istenilen düşünce ve kültürün, yaşama şeklinin tüm dünyaya yayıldığı en etkili küresel ürünlerden biridir. Milyonlarca insan farkında bile olmadan kendi alışkanlıklarını, kültürlerini, düşünce ve yaşam tarzını değiştirmekte, verilen düşünceyi benimsemektedir.

Küreselleşmeyi İstismar Edenler

Küreselleşmeyi istismar edenler arasında, kendi ekonomik çıkarlarını korumak veya ekonomik menfaat sağlamak için çalışan global şirketler başta gelmektedir. Dünya üzerindeki süper güçler de küreselleşme adı altında istediği ülkenin siyasi ve iktisadi düzenlerine müdahale edebilmekte, kendi menfaatlerine göre düzenlemeler yaptırabilmektedir. Küreselleşmeyi en az istismar edenler ise kendi siyasi düşüncelerini empoze etmek ve taraftar toplamak için “küreselleşme karşıtı” eylemler düzenleyen siyasi gruplardır.

Küreselleşmeyi İyi Yönde Kullananlar

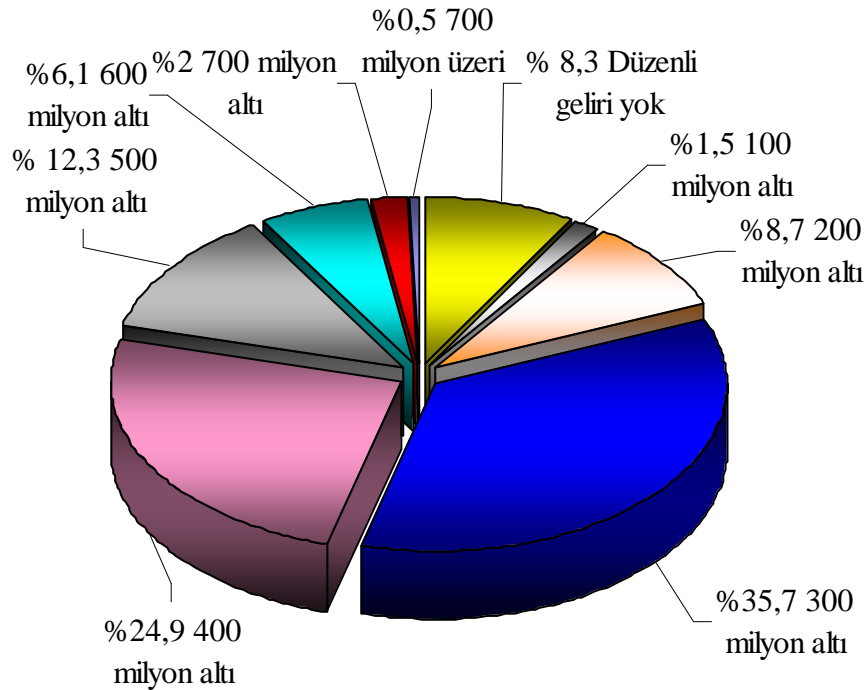
Dünya Sağlık Örgütü , Uluslararası Standardizasyon Kuruluşu gibi bazı kuruluşlar dünya insanların yaşam standartlarını yükseltmekte, sağlıklı ve kaliteli bir yaşam için çalışmaktadırlar. Bu kuruluşlar koyduğu standartlarla ve uluslararası sözleşmelerle, ozon tabakasının korunması, içme suyunun kalite değerlerinin belirlenmesi, hava kirliliği, sera etkisi, deniz kirliliği gibi konularda yaşanabilir bir çevre ve dünyanın oluşmasına katkılar sağlamaktadırlar.

Küreselleşmeden Zarar Görenler

Küreselleşmeden en çok zarar görenler yoksul ülkelerin halkı ve şirketleri olmuştur. Global şirketler büyük ekonomik güçleri ile kurduğu fabrikaları ile diğer yerli şirketlerin yok olup gitmesine, ürünlerini satacak yer bulamamasına neden olmaktadır. Sadece belli şirketler karlarını arttırırken diğerleri eriyerek yok olmaktadır. Sabit bir adresleri olmayan, mali piyasalar, küresel ticaret koşulları, rekabet gücü, arz-talep gibi tuhaf ve kafa karıştırıcı isimler ardında saklanan gizemli güçler istedikleri zaman küçük şirketlerin yok olmasına, yıllarca verilen uğraşların boşa çıkmasına neden olabilmektedir. Mali piyasa artık bir büyük kumarhaneye

dönüşmektedir. Halk açısından düşündüğümüzde ise gelir dağılımı bozulmakta, zengin olan daha zengin, fakir olan ise daha fakir hale gelmektedir. Günümüzde sefalet kıtlıktan değil zenginliğin adaletsiz dağılımından kaynaklanmaktadır. İnsanlığın dörtte birini oluşturan sanayileşmiş kesim, dünya zenginliğinin % 85'ini elinde tutmaktadır. G7 ülkeleri gezegenimizin nüfusunun %11'ini oluşturmakta ancak dünya zenginliğinin üçte ikisine sahip olabilmektedir. 1975 ile 1995 arasında ABD'nin zenginliği %60 artmış, ancak bu artış nüfusun %1'inin tekelinde kalmıştır. Gezegenimizdeki 358 varlıklı insan 2,3 milyar yoksul insanın geliri kadar bir serveti paylaşmaktadır. Bu, bütün toplumun eninde sonunda varlıklı insanların imkanlarını paylaşacağı yolundaki liberal kuramı yanlışlamaktadır. Daha fazla zenginlik, daha çok fakirliğe neden olmaktadır.

Bu gelir dağılımı dengesizliğini örneklemek için çok uzağa gitmeye gerek yok. Dünyanın bir çok yerinde aşağıda verilen örnekten daha çarpıcı örnekler bulunmaktadır. 02 Şubat 2004 NTV'den alınan bir habere göre İstanbul'un 27 ilçesinde "varoş" olarak nitelendirilen yerleşim yerlerinde oturan 1272 kişi ile "Alt Sosyo-Ekonomik Gruplar" adı altında bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucu, alt sosyo ekonomik grubun tamamı yoksulluk sınırının, yüzde 69.1'i de açlık sınırının altında yaşamaktadır.

Araştırmaya göre, “Ailenizde düzenli düzensiz çalışan herkesin aylık ortalama toplam geliri ne kadardır?” sorusuna, deneklerin yüzde 8.3’ü düzenli geliri olmadığını, yüzde 1.5’u 99 milyon liranın altında, yüzde 8.7’si 100-199 milyon, yüzde 35.7’si 200-299 milyon, yüzde 24.9’u 300-399 milyon, yüzde 12.3’ü 400-499 milyon, yüzde 6.1’i 500-599 milyon, yüzde 2’si 600-699 milyon, binde 5’i de 700 milyon ve üstü gelire sahip olduğunu bildirmiştir.

Küreselleşmenin sadece ekonomik, sosyal ve kültürel değil, psikolojik zararları da olmaktadır. Küreselleşmenin yol açtığı ekonomik adaletsizlik, psikiyatrik bozuklukların gelişmekte olan ülkelerde artan yaygınlığı ile kendisini göstermektedir. Dünya Ruh Sağlığı Raporu gelişmekte olan ülkelerde çok yüksek düzeylerde psikiyatrik bozukluk ve sıkıntı olduğunu belgelemiş ve halk sağlığı politikalarında ruh sağlığının yüksek öncelik kazanmasını önermiştir. Yoksul ülkelerde ise iletişim araçları ile dünyanın her yanındaki insanların alışveriş içgüdüleri tetiklenmekte, global süpermarketteki ürünlere kavuşabilme arzusu insanların psikolojisini bozmaktadır.

Küreselleşmenin en çok zararlarından biri de sosyal ve kültürel değişimdir. İletişim araçları ile başka milletlerden alınan hayat tarzı, konuşma şekli, davranışlar ve kültür ne onlarınkine tam benzemekte ne de bizimki gibi olmaktadır. Ortada bir tarz olan bu yaşam şeklinin sonunun ne olacağı herkesi düşündürmektedir.

Küreselleşme ile devlet yönetimleri etkisiz hale gelmeye başlamıştır. Global şirketler kendi menfaatlerini hükümetlere dayatmakta ve hükümetler ulusal politikalarını uygulayamamaktadırlar. Ulus devletlerin liderleri bu şirketlere boyun eğmek zorunda kalmaktadırlar. Dev şirketlerin yönetim ve ekonomik faaliyetleri devlet yönetimini aşmakta, belki de yönetimler bu şirketlere yetişememektedir. Devletin etkisi giderek küçülmektedir. Eskiden bir ülke içindeki ekonomik ve sosyal kriz sadece o ülkeyi etkilerken, bugün dünya çapında dalgalanmalara neden olmaktadır.

Küreselleşmeden Fayda Görenler

Küreselleşmeden en çok fayda görenler, geri kalmış ülkeler ile diktatör bir rejimle yönetilen ülkelerin halkıdır. Bu ülkelerin halkı insan hakları örgütleri ve uluslararası

güçlerle özgürlüklerine kavuşabilmekte, yaşam standartları yükselebilmektedir. Büyük şirketlerin ülkelerinde yaptığı yatırımlarla iş olanakları ortaya çıkmakta, sadece iş olanakları değil kaliteli ürünleri kullanma imkanları da oluşmaktadır.

Küreselleşme ile dünya çapında yeni iş imkanları ortaya çıkmıştır. Haberleşme ve iletişim ücretleri ucuzlamış, daha geniş kitlelere yayılmıştır. Bu da bilmi ve teknolojiye ileriye gideni hızlandırmıştır. Kredi ve yatırımlarda ilerleme olmuş, teknoloji transferi ve know-how sağlanmıştır. Yerel insan kaynakları ve yeraltı kaynakları etkinleşmeye başlamıştır. Çalışma şartlarında iyileşmeler olmuştur. Hukuka ve insan haklarına saygılı bir yönetim tarzı yaygınlaşmaya başlamıştır. Sivil toplum kuruluşlarının etkisi artmıştır.

Küreselleşmenin Sonu

Çok sık duyduğumuz bir yatırımcı ile balıkçı arasında geçen olay, her ne kadar değişik yorumlara açık olsa da küreselleşmeyle ilişkilendirilebiliriz.

Alanında başarı ve şöhreti yakalamış zengin bir yatırımcı, küçük bir sahil kasabasında tatil yapıyordu. Bir gün kıyıda gezerken, küçük bir balıkçı kayığına gözü takıldı. Kayık kıyıya yanaştı, içindeki balıkçı karaya atladı. Kayığın içinde birkaç tane büyük sarı ton balığı vardı.

“Balıkların çok kaliteli ve güzel” dedi balıkçıya, “seni tebrik ederim.”

“Teşekkür ederim” diye karşılık verdi balıkçı.

“Bu balıkları tutman ne kadar zaman aldı?”

“Fazla değil, bir-iki saat.”

“Peki neden birkaç saat daha kalıp daha fazla balık tutmadın?”

“Yakaladığım balıklar bana yetiyor.”

“Peki ama geriye kalan vakitlerde neler yapıyorsun?”

“Çocuklarımla oynar, öğle uykusuna yatar, evimin bahçesinde çalışır ve arkadaşlarımla oturur sohbet ederim. Kısacası huzurlu bir hayatım var.”

Yatırım bankacısı küçümser bir edayla “Ben işletme ve yatırım konusunda doktora yaptım” dedi, istersen sana yardım edebilirim.” Sonrada tavsiyelerine başladı.

“Öncelikle, balık avlamaya daha fazla zaman harcamalısın ve para kazanmalısın. Daha sonra daha büyük bir kayık alıp, daha fazla para kazanmalısın. Kazandığın bu parayla daha da büyük bir tekne almalısın.”

Balıkçı araya girdi:

“Peki, ya sonra?”

“Sonra, yakaladığın balıkları aracıya satmak yerine, onları balık konservecilerine doğrudan sen satarsın. Nihayet kendi balık konserve fabrikalarına sahip olursun. Böylece, hem ürünü, hem de ürünün işlenmesini, hem de dağıtımını kontrol altında tutarsın. Tabii, bu iş için bu küçük sahil köyünü terk edip büyük bir kıyı şehrine, sonra daha büyüğüne, ve sonunda da en büyük kıyı şehrine yerleşmelisin. Böylece işini orada çok daha fazla büyütebilirsin.”

“İyi de, bu işler ne kadar zaman alır” diye sordu balıkçı.

“15-20 sene.”

“Peki ya sonra?”

Yatırımcı keyifle güldü ve “İşin en güzel kısmı o zaman başlıyor” dedi.

“Doğru zaman geldiğinde şirketini halka açacağını ilan edersin ve hisse senetlerini satışa çıkarırsın ve çok zengin olursun. Bu sayede trilyonlar kazanırsın.”

“Demek trilyonlar...Peki ya sonra?”

“Sonrası belli değil mi canım? Sonra emekli olursun. Küçük bir sahil köyüne taşınır, orada torunlarıyla oynar, öğle uykusuna yatar, evinin bahçesinde çalışır ve arkadaşlarıyla oturur sohbet edersin. Diyeceğim, huzurlu bir hayat yaşarsın.”

Balıkçı:

“Peki, ben şimdi ne yapıyorum?”

Yazımızın ilk kısımlarında da anlatıldığı gibi, hızla küreselleşen dünyada hep daha fazla üretim, daha fazla tüketim ve daha fazla kar hedeflenmektedir. Gelişen iletişim teknolojileri ile birlikte küreselleşme ve rekabet, zincirleme olarak çığ gibi büyümektedir. Sadece insana değer veren ve insanın mutluluğu için çalışan kuruluşlara çok zor rastlanmaktadır. Bu gidiş bizden önceki uygarlıkların ulaştıkları söylenen noktadan farklı bir yere doğru gitmemektedir. Küresel eğlence, film ve medya kuruluşları sadece tüketen bir toplum oluşturmaktadırlar. Düşünmeyen, okumayan yorum yapmayan kukla gibi dev bir toplum.

Küreselleşen dünyada gelişen iletişim teknolojileri ile değişim ve olaylara tepki hızlı olmaktadır. Sadece üretim, tüketim, rekabet ve yüksek karı hedefleyen yaşam anlayışından dönüšte belki hızlı olacaktır.

Küreselleşme ve hızla gelişen teknoloji kötü kişilerin ve grupların dünyanın sonunu getirmelerine izin vermeyecektir. Dünyanın sonu geldiğinde insana verilen değer ve insanın mutluluğu küresel hale gelmiş olacaktır.

M.Hilmi Eren

NOT: Bu yazı M.Hilmi EREN' e ait web sayfasında "Yazılar" bölümünde Microsoft Word, Acrobat Reader ve HTML formatlarında yayınlanmıştır. Web sayfasına ve yazıya aşağıdaki adreslerden biri ile ulaşılabilir.

www.mhilmieren.com

www.mhilmieren.com/yazi46.doc

www.mhilmieren.com/yazi46.pdf

www.mhilmieren.com/yazi46.htm

www.mhilmieren.com/yazi46.jpg